

א-להי נצור-Lesson Twenty-Six

אֱלֹהֵי נִצּוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וּשְׁפָתַי מִדְּבַר בִּרְמָה וְלִמְקַלְלִי נַפְשִׁי תְּדוּם
וְלִמְצוֹתֶיךָ תִּרְדּוּף נַפְשִׁי וְנַפְשִׁי כְּעַפְרָה לְכָל תַּהֲיָה יְיָ הִירָצוֹן מִלִּפְנֵיךָ
יְיָ אֱלֹהֵי שְׂכַל הַקְּמִים עָלַי לְרָעָה תִּפְרַע עֲצָתָם וְתִקְלַקֵּל מַחֲשַׁבּוֹתָם
וְכִן יִהְיֶה רָצוֹן מִלִּפְנֵיךָ יְיָ אֱלֹהֵי שְׁתַּתְּחִלִּי שְׁעֵרֵי תוֹרָה שְׁעֵרֵי חֻכֶּיךָ
שְׁעֵרֵי בֵּינָה שְׁעֵרֵי דַעַת שְׁעֵרֵי פִּרְנָסָה וְכִלְכֵּלָה שְׁעֵרֵי חַיִּים חֵן וְחֶסֶד
וְרַחֲמִים וְרָצוֹן מִלִּפְנֵיךָ יְיָ הִיוּ לְרָצוֹן וְכוּ' עוֹשֶׂה שְׁלוֹם וְכוּ'

Source 1

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יז' עמ' א'-מר בריה דרבינא כי הוה מסיים צלותיה אמר הכי:
א-להי, נצור לשוני מרע ושפתותי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל
תהיה, פתח לבי בתורתך ובמצותיך תרדוף נפשי, ותצילני מפגע רע מיצר הרע ומאשה רעה
ומכל רעות המתרגשות לבא בעולם, וכל החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל
מחשבותם, יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

Translation: Mar the son of Rabina on concluding his prayer added the following: My God, keep my tongue from evil and my lips from speaking guile. May my soul be silent to them that curse me and may my soul be as the dust to all. Open You my heart in Your law, and may my soul pursue Your commandments, and deliver me from evil striking me, from the evil impulse and from an evil woman and from all evils that threaten to come upon the world. As for all that design evil against me, speedily annul their counsel and frustrate their designs! May the words of my mouth and the meditation of my heart be acceptable before You, O Lord, my rock and my redeemer!

Source 2

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף יז' עמ' א'-מר בריה דרבינא בתר צלותיה אמר הכי
א-להי נצור לשוני מרע וכו' יהיו לרצון אמרי פי וגו' כך כתוב בספרים, ומשמע מיהא שכל
אותן תחנונים שאמרו כאן לאחריהן היו אומרים יהיו לרצון אמרי פי והראב"ד ז"ל כתב
שאינ נכון לומר יהיו לרצון לאחר תחנונים אלו אלא קודם להן לאחר סיום שמנה עשרה
ברכות כמו שאמרו דוד לאחר שמונה עשרה מזמורים.

Translation: Mar the son of Rabina on concluding his prayer added the following: My God, keep my tongue from evil . . . May the words of my mouth, etc. so it is written in Siddurim. One can infer from that order that the verse of Yi'Hi'Yu L'Ratzon should be recited after the supplications. The Ravad wrote that it is incorrect to recite the verse of Yi'Hi'Yu L'Ratzon after the supplications. Instead it should be said before the supplications as representing the end of Shemona Esrei. That would correspond to the intent of Dovid Ha'Melech who presented the verse of Yi'Hi'Yu L'Ratzon after completing the first eighteen (19?) chapters of Tehillim.

Source 3

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כט' עמ' ב'-רבי אליעזר אומר: העושה תפלתו קבע וכו' מאי
קבע? אמר רבי יעקב בר אידי אמר רבי אושעיא: כל שתפלתו דומה עליו כמשוי; ורבנן

What We Can Learn About Tefila From The Machzor Roma

אמרי: כל מי שאינו אומרה בלשון תחנונים; רבה ורב יוסף דאמרי תרויהו: כל שאינו יכול לחדש בה דבר.

Translation: R. Eliezer says: he who makes his prayer a fixed task etc. what is meant by a fixed task? R. Yaakov son of Idi said in the name of R. Oshaiah: anyone whose prayer is like a heavy burden on him. The rabbis say: whoever does not say it in the manner of supplication. Rabbah and R. Joseph both say: whoever is not able to insert something fresh in it.

Source 4

רש"י מסכת ברכות דף כט' עמ' ב' – תחנונים – כגון א–להי נצור לשוני מרע שאנו אומרים בעמידה אחר תפלה.

Translation: Tachanunim: For example, the paragraph of Elokei Nitzor that we recite while standing after completing Shemona Esrei.

Source 5

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר תפילה–א–להי נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה. ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה. פתח לבי בתורתך ולמצותיך תרדוף נפשי. וכל הקמים עלי לרעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם. ופתח לי שערי חכמה שערי תורה שערי תפלה ותחנונים שערי פרנסה וכלכלה. יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי.

Source 6

סידור רב סעדיה גאון

אלהי נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה ורגלי מלרוץ לרעה ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי לתורתך ולמצותיך נפשי תרדוף כל המחשבים עלי רעה בטל עצתם וקלקל מחשבותם יי / אלהינו יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי.

Source 7

מחזור ויטרי סימן פט–א–להי נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי כעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך ובמצותיך תרדוף נפשי וכל המחשבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם ויהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי. עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו ועל כל ישר' ואמרו אמן:

Source 8

Ashkenaz 1598

יִשְׂרָאֵל בְּשָׁלוֹם: אֱלֹהֵי נִצּוֹר לְשׁוֹנִי מֵרַע וּשְׁפָתִי מִדְּבַר מֵרָמָה וְלִמְקַלְלֵי נַפְשִׁי תִדּוֹם וְנַפְשִׁי כְּעָפָר לְכָל תְּהִיָּה פֶתַח לְבִי בְּתוֹרַתְךָ וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוּף נַפְשִׁי וְכָל חֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מִהֲרָה הִפְר עֲצָתָם וְקִלְקַל מַחְשְׁבוֹתָם יִהְיוּ לְרָצוֹן אֱמָרֵי פִי וְהִגְיוֹן לְבִי לִפְנֶיךָ יי צוּרִי וְגוֹאֲלִי: עוֹשֵׂה שָׁלוֹם בְּמִרְוֵמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל אָמֵן: וְאֹמֵר קִדְּשׁ

Source 9

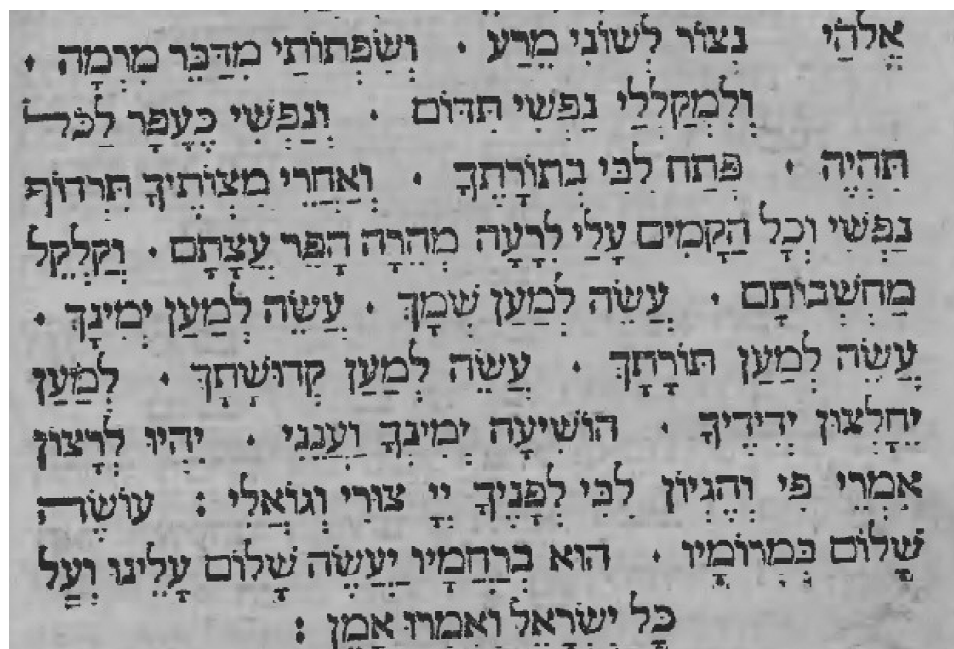
Sephardic 1598

אלהי
נצור לשוני מרע ושלפחתי מדבר
מרמה ולמקללי נפשי תדום
ונפשי בעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך
ואחרי מצותיך תרדוף נפשי וכל הקמים עלי
לרעה מהרה הפך עצתם וקלקל מחשבותם
עשה למען שמך עשיר למען ימינך עשיר
למען תורתך עשה למען קדושתך הושיע
ימינה וענגי יהיו לרצון אמרי פי ויהניח לבי לפניך
"צור וגאלי עושה שלום במרומו" הוא
ברחמי עשה שלום עלינו ועל כל ישראל
אמן

Source 10

מחזור ארם צובא

יהיו לרצון אמרי פי
ויש שנהגים לומר אסכ תכלתם
אלהי
נצור לשוני מרע ושלפחתי מדבר
מרמה ולמקללי נפשי תדום ונפשי
בעפר לכל תהיה פתח לבי בתורתך ואחרי
מצותיך תרדוף נפשי וכל הקמים עלי
לרעה מהרה הפך עצתם וקלקל מחשבותם
עושה שלום במרומו הוא
לפניך "צור וגאלי עושה שלום עלינו
ועל כל ישראל אמן"

אלהי נצור לשוני מרע • ושפתותי מדבר מרמה •
ולמקללי נפשי תדום • ונפשי כעפר לכל
תהיה • פתח לפי בתורתך • ואחרי מצותיך תרדף
נפשי וכל הקמים עלי לרעה מהרה הפך עצתם • וקלקל
מחשבותם • עשה למען שמך • עשה למען ימינך •
עשה למען תורתך • עשה למען קדושתך • למען
יחלצון ידידיך • הושיעה ימינך וענני • יהיו לרצון
אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי • עושה
שלום במרומו • הוא ברחמי יעשה שלום עלינו ועל
כל ישראל ואמרו אמן :

אלהי נצור לשוני מרע • ושפתותי מדבר מרמה •
ולמקללי נפשי תדום • ונפשי כעפר לכל
תהיה • פתח לפי בתורתך • ואחרי מצותיך תרדף
נפשי וכל הקמים עלי לרעה • מהרה הפך עצתם
וקלקל מחשבותם • יהיו כמץ לפני רוח ומלאך יהוה
רוחה : עשה למען שמך • עשה למען ימינך • עשה
למען תורתך • עשה למען קדושתך • למען יחלצון
ידידיך הושיעה ימינך וענני : יהיו לרצון אמרי פי
והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגואלי :

תהלים פרק לה, ה' – יהיו כמץ לפני רוח ומלאך ה' רוחה.

Translation; Let them be as chaff before the wind; and let the angel of the Lord disperse them.

What We Can Learn About Tefila From The Machzor Roma

Source 14-Sephardic 1764

טוב לומר סוד לחתנים אשה ופני אל הכרוב
אלהי נצור לשוני כרע • ושפתותי מדבר מרמה •
ולמקללי נפשי תרום • ונפשי בעפר לכל
תהיה • פתח לבי בתורתך • ואחרי מצותיך תרדוף
נפשי • וכל הקמים עלי לרעה • מהרה הפר עצתם
וקרקל מחשבותם • יהיו כמץ לפני רוח ומלאך יהוה
רוחה : עשה למען שמך • עשה למען ימינך • עשה
למען תורתך • עשה למען קדושתך : למען יחלצון
ידידיך רושעים ימינך וענני : יהיו לרצון אברי פי
והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגואלי :

נודע וביסוד ג' פסוקים לחתניו בכריעה אחת קודם שיוקף בשליש פיסה שלם בחתניו
הפך פניו לשמאלו כוח ברחמי יפשה שלם פלגיו לחמי וצל כל עמו וסרחל וכו' לפניו
ובסמיכות שיקר רגל שמאל קדלה

יוש מי שלימד תפלה זו

יהי רצון מלפניך ה' אלהינו והלוי הכותיו שלה תעלה קדחת אחרים בני
ולא קדחתו של אחרים ושלח אבעוס היום ושלח אבעוסך • ותלילני
מינה הרע • ותן כלבי הכנעה ויגמול ויראת חטא • מלכנו והלוינו יחד שמך
בשלמך • בנה ביתך • שכלל היכלך • וקצן גליות • פדה לאבך • ושמת עדתך •
במחיה בימינו ותן חלקנו בתורתך אמן :

עושה שלום במרומו הוא ברחמי עושה שלום עלינו
וער כל עמו ישראל ואמרו אמן :

Source 15

נוסח רומניא

שים שלום טובת וברכה חיים וחסד ורחמים עלינו ועל כל
ישראל עסק ברכנו נאבינו ונולדנו יחד באור פניך כי באור פ
פניך נתת לנו תורת חיים וחסד ארקה ברכה ושועה רחמים רבים ושלום וטוב
תורה בעיניך לברך את כל עמך ישראל תמיד בשלומך
ברוך אתה יהוה חסדך את עמו ישראל בשלום :

אמן : יהוה לרצון אברי פי והגיון לבי לפניך יהוה
צורי וגואלי • ופוסט שלם פסיעות
ונפלים על פניהם ואומרים זה התנאמר

ובספר חיים טובה ושועה נחמה
ופרנסת וברפלות חן וחסד ורחמים
גדול ונפקר ונפתח אנו וכל עמך
ישראל לחיים טובים ולשלום :

Source 16

מסכתות קטנות מסכת דרך ארץ פרק שלום-הלכה יט'-אמר ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי
גדול השלום, שכל הברכות והתפלות חותמין בשלום, קרית שמע חותמה בשלום, ופרום
סוכת שלומך, ברכת כהנים חותמה בשלום, שנאמר וישם לך שלום, וכל הברכות חותמין
בשלום, עושה שלום במרומיו.

Translation: R. Yeboshua of Sichnin in the name of R. Levy said: Great is peace because all the Brachos and Tefilos end with the theme of peace. The Brachos of Kriyas Shema at night end with the theme of peace; i.e. Oo'Phros Succas Shalom; Birkas Kohanim ends with the theme of peace; i.e. V'Yaseim Lecha Shalom and all the Brachos end with the theme of peace; i.e. Oseh Shalom Bim'Romav.

ברוך אתה יי מעון הברכות ועושה השלום

אתה הוא יי לברך אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ
וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כולם וצבא השמים
לך משתחוים אתה הוא יי האלהים אשר בחרת באברהם והוציא אתו (!)
מאור כשדים ושמת שמו אברהם ומצאת את לכבו נאמן לפניך

כן יהי רצון ורחמים מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתקריבנו
שתחנינו אנחנו וכל ישראל עמך לרצונך לאהבתך לישועתך לעשות
רצונך כרצונך אמן יי יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יי צורי וגואלי

נוסח תימן-מחקרים בסידורי תימן מאת ד"ר משה גברא – Vol. 1, pp. 314-316
אלהי. יהיו לרצון. עושה שלום.

שלושה קטעים אלו: אלהי נצור לשוני מרע, יהיו לרצון ועושה שלום, אלו
הן תוספות מאוחרות ואינן נמצאות בכל כתבי היד הקדומים. תוספות אלו חדרו
לסידורי תימן מסידורי הדפוס הספרדיים, החל מסוף המאה הט"ז.

החכם הראשון אשר הוסיף חלק מתוספות אלו הוא רבי יחיא אלצ'אהרי, אשר
ביקר בארץ ישראל וביקר גם בישיבת מרן ר"י קארו באמצע המאה הט"ז, ובחיבורו

Translation: These three sections: Elokei Nitzor, Yihiyu L'Ratzon and Oseh Shalom are late additions to Nusach Teiman and are not found in any early handwritten manuscripts of Yemenite Siddurim. These additions entered Yemenite Siddurim beginning with the end of the 1500's due to the influence of printed editions of Sephardic Siddurim.

The first Rabbinic authority to suggest the recital of some of these additions was R. Yechiya Alzahari who visited Eretz Yisroel and the Yeshiva of Maran R. Yosef Karo in the middle of the 1500's.

"צידה לדרך" לתורה אשר כתב לאחר חזרתו לתימן בשנת ש"מ - 1580 בערך, כתב
(תחילת פרשת משפטים, נדפס בחומש בית דוד ושלמה, ירושלים תשכ"ד, ע' 102):

וכל השותק וסובל זוכה ורואה כשונאיו, וכך צו חכמים שיאמר אדם בסיום
תפלתו אחר שישלים שמונה עשרה ברכות, אלוהי נצור לשוני מרע ושפתותי מדבר
מרמה ולמקללי נפשי תדום ותהיה כעפר לכל, פתח לבי בתורתך אחר מצוותיך
תדרוך נפשי וכל הקמים עלי לרעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם ויהיו
לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך השם צורי וגואלי, כל זה לקבוע בנפש שיש דין
ויש דיין רואה נסתרות שומע זעקת דלים...

Translation: In his book: Tzeida La'Derech, a commentary on the Torah that R. Alzahari wrote upon his return to Yemen approximately in the year 1580, he provided (in his comments to the beginning of Parshas Mishpatim, published in the Chumash Beis Dovid V'Shlomo, Yerushalayim 5724, p. 102):

What We Can Learn About Tefila From The Machzor Roma

Whoever is silent while suffering merits to see his enemies fall. So did our Sages direct us that a person should recite at the end of Shemona Esrei after completing the eighteen Brachos, the prayer Elokei Nitzor . . . Tzuri V'Goali. This is recited to implant in one's soul the concept that there is justice and a judge who sees all even that which appears to be concealed and hears the cries of the afflicted . . .

למיטב ידיעתי, ר"י אלצ'אהרי הוא החכם התימני הראשון אשר הזכיר זאת בתפילה. לא ידוע לי האם הוסיף גם "עושה שלום". הוא הכיר תוספת זו כנראה בזמן ביקורו בא"י. נוסח זה אינו זהה לנוסח שהתפשט מאוחר ביותר בתימן. ועוד, העובדה כי תוספת זו לא ניכרת בסידורי תימן בסוף המאה ה"ז, אלא מסוף המאה הי"ז ובעיקר במאה הי"ח, מלמדת כי השפעת הר"י אלצ'אהרי לא היתה גדולה בתימן בנושא התפילה, וכך גם לא מצאתי את השפעתו בסידורי המאה הי"ז, זאת בשונה מסידורי רבי יצחק ונה, שהשפעת סידורו היתה גדולה בתימן. נראה כי העובדה שלא כתב סידור תפילה, הקטינה בצורה משמעותית את השפעתו בתחום התפילה בתימן.

Translation: To the best of my knowledge R. Alzahari is the first Yemenite Rabbinic authority who mentions the practice of reciting the paragraph of Elokei Nitzor as part of Shemona Esrei. It is not known whether he also added the line of Oseh Ha'Shalom. He apparently became aware of the practice during his visit to Eretz Yisroel. His wording does not match the text that later became accepted as part of Nusach Teiman. Furthermore since the practice of reciting Elokei Nitzor did not spread in the 1500's but rather only in the late 1600's and primarily in the 1700's it is evident that R. Alzahari did not assert much influence as concerns Tefila in Yemen and in truth, we do not find him influencing the Siddurim that were written in the 1600's. That is in sharp contrast to the influence that the Siddurim that R. Yitzchok Vina edited which greatly influenced Nusach Teiman. Perhaps we can attribute the failure of R. Alzahari to influence Tefila in Yemen to his not editing and compiling a Siddur of his own.

תוספות אלו פשטו בעיקר בתימן במאה הי"ח, ועל כן כתב מהרי"ץ בגוף הסידור: "ונהגו להתחנן בתחנה זו, אלהי נצור..." , כיון שאין זה חלק מהותי מתפילת העמידה אלא מנהג חרש בתימן. למסקנה זו יש משמעות הלכתית, כפי שמהרי"ץ מצטט את מרן בשו"ע שאין לומר תחנונים לפני יהיו לרצון, אלא רק לאחר יהיו לרצון, כיון שרק לאחר יהיו לרצון הראשון מסתיימת תפילת העמידה. כמו כן, אין חוזרים על תחנונים אלו בחזרת הש"ץ. מנהג הבלדי הפשוט שאפילו פסוק זה, יהיו לרצון, אין החזן אומר בחזרת הש"ץ.

Translation: The addition of these paragraphs spread throughout Yemen primarily in the 1700's. That explains the following statement by the Maharit in his Siddur: It is customary to supplicate with this prayer, Elokei Nitzor. He explained the practice in that manner to remind everyone that the paragraph is not an essential part of Shemona Esrei but was adopted as an innovation to Nusach Teiman. The Maharit added a Halachic point that he cited from the Shulchan Aruch; i.e. that one should not recite supplications until after reciting the verse of Yihyu L'Ratzon since that verse represents the end of Shemona Esrei. Therefore, the Shaliach Tzibbur does not repeat this paragraph during the repetition of Shemona Esrei and in the Baladi custom, the Shaliach Tzibbur does not recite the verse of Yihyu L'Ratzon at the end of his repetition of Shemona Esrei.